

A Aldea do Couto revolucionou o asociacionismo no medio rural

Aldea do Couto

jose.maria.varela@edu.xunta.gal

ONDE VIN A LUS PRIMEIRA

Unha aldea singular da Costa da Morte festexa corenta anos de letras, de música, de teatro e dunha aposta decidida pola cultura galega.

O Monte Branco inspirou, hai xa corenta anos, un movemento cultural que revolucionou o asociacionismo rural. Ocorreu nunha aldea chamada O Couto, un pequeno lugar ubicado na franxa imaxinaria que separa o mar da terra, onde o insigne Eduardo Pondal tivo o seu primeiro encontro coa auga bendita. Aquí naceu a Asociación Cultural Monte Branco, con poucos medios, pero con moitas ideas e máis ganas aínda. E hoxe forma parte tamén desa paisaxe.

O Couto é unha aldea atípica de non máis de oitenta casas, unha especie de aldea de Asterix no concello de Ponteceso. Se cadra, por estar administrativamente algo soíños, afixémonos a desenvolvernos por nós mesmos. Tamén puido ser pola herdanza cultural dos avós e avoas que temos mortos ou do alento de don Eduardo Pondal.

Ao longo de corenta anos, a Aldea do Couto, en perfecta simbiose co entorno, demostrou unha capacidade pouco habitual para ir adaptándose aos tempos, para construír un teito primeiro (A Casa dos Veciños) e para enchelo de contido antes, durante e despois. Esforzámonos por manter un extenso programa de actividades para desfrute veciñal ou da poboación dos arredores. Actividades permanentes todo o ano: danza ou música tradicionais, teatro, bailes de salón, charlas ou xornadas de agricultura, marisqueo ou saúde. Proxeccións de cine en galpóns ou visionado de documentais.

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 32-35

Saídas culturais e de lecer. Publicacións de revistas e de libros.

Tamén todos os anos, sen escusas, chega o tradicional belén con textos e música en galego. Recuperamos con forza o entroido, con coplas, enteiro e comparsas seguindo a tradición do lugar.

O MILAGRE DAS FESTILETRAS

A Festa das Letras (O Festiletras), a nova marca suxerida polos máis novos que nos deu sona máis aló do local: a homenaxe a escritores vivos, o compango das letras e máis a artesanía co adubo da música e do teatro. A Aldea do Couto é un lugar imprescindible na historia recente da literatura galega, e aquí ocupan un lugar para a posteridade persoeiros como Manuel María, Xosé Neira Vilas, Bernardino Graña, Manuel Rivas, Fina Casalderrey, Uxío Novoneyra ou os vellos regueifeiros entre dúcias deles e delas.

AS ARTES

A Feira da Artesanía acompáñanos todos os domingos do Festiletras. Artesáns e artesás chegados desde todos os puntos de Galicia amosan as súas creacións.

Desde hai cinco anos complementamos as edicións do Festiletras con intervencións artísticas nas paredes degradadas da aldea cos máis destacados muralistas, que deixan a súa pegada pintando en directo durante os días do evento.

O FESTICIENCIA

Tamén o Festiciencia, a feira científica que xunta moitas dúcias de rapaces e rapazas da contorna, os programas divulgativos de radio, obradoiros e mestizaxe coas letras. Un

gran evento para o fomento da Ciencia e da Tecnoloxía fomentando as vocacións e a curiosidade científica.

SONORIDADE

Os máis grandes artistas e músicos de Galicia pasaron polo Festiletras. Mesmo algún deles, como Carlos Núñez, lembran a Aldea do Couto como o primeiro escenario para a súa presentación. A nómina de grupos non ten desperdicio: Milladoiro, Leilía, Mato-Congrio, Mercedes Peón, Budiño, Baiuca, A Quenlla etc.

E tamén os grupos de gaitas e danza tradicional da Costa da Morte: Castro Meda, Arume, Raigañas, aínda que tamén se achegaron ás terras de Pondal outros da xeografía galega como Xiradela ou Xacarandaina.

Engadiremos o apadriñamento do primeiro disco "Rock na Costa da Morte" ou o recente Pasacabanotes, unha intervención de música tradicional que fai un percorrido polos elementos etnográficos da aldea.

SIMPOSIO PONDALIANO

Desde o 1995 honramos a memoria do bardo cun simposio anual, onde os mellores especialistas debullan e descubren

fitos biográficos e literarios de Pondal: Manuel Ferreiro, Vitor Freixanes, Darío Xoán Cabana, Yolanda Castaño e outros. Aquí naceu o xermolo para a constitución da Fundación Eduardo Pondal. A recuperación da vella reitoral como sede veu ampliar o abano de espazos culturais da Aldea do Couto.

HARMONÍA

Nos dous espazos culturais, a Casa dos Veciños e a Casa do Cura, conviven en perfecta harmonía a Coral Oliveira de Monte Branco, a Agrupación Inllar de música tradicional, A Casa da Muller ou incluso o tristemente desaparecido Festival ConVde Valarés.

SEMENTEIRA

Todos os días do ano lévanse a cabo innumerables actividades de formación para a infancia, xuventude e maiores: Escola de Verán, Escola de Inverno, Campamentos de Semana Santa, Aulas Científicas e Tecnolóxicas. E para os maiores, a Universidade Rural Aldea do Couto ou A Casa da Muller, con propostas artesanais, consellos de saúde, actividades físicas, teatro ou saídas culturais. Chegamos a percorrer numerosas vi-

las e cidades berce dos nosos escritores: Celanova, Rianxo, Mondoñedo, Lugo ou Castro de Rei.

Cada verán recibimos campamentos infantís de diversas localidades de Galicia referidos á creatividade artística ou científica e un campo internacional de voluntariado que alegran o día a día da aldea, mesturándose coa veciñanza local e traballando co voluntariado no adementamento de espazos para a festa grande da aldea (O Festiletras)

"BOS E XENEROSOS"

A organización das diferentes agrupacións cre que as homenaxes deben realizarse cando o autor ou autora estean vivos para poder gozar en vida deste premio. Entre outros, Isaac Díaz Pardo, Neira Vilas, Avelino Pousa, Mercedes Peón, Guadi Galego etc. recibiron como recoñecemento un busto coa efixie de Pondal.

Así mesmo, nos últimos anos entregamos o recoñecemento de "Literatas" a diferentes mulleres da Costa da Morte que deixaron a súa pegada a través da versificación, da música ou da memoria.

PREMIOS

Todo este traballo e esforzo comunitario tróuxonos os recoñecementos do Premio da Cultura Galega, de Bergantiñán do Ano, da Costa da Morte, o premio Agader de iniciativas culturais e o galardón da Federación de Mulleres Rurais.

Porque se a literatura galega, como a cultura en xeral, ten nomes e apelidos, o principal logro da Aldea do Couto foi a nosa capacidade para achegármonos a esas grandes mulleres e eses grandes homes, pero sen perder de vista nin por un momento todas aquelas persoas que fan un labor diario e intenso, pero calado, e que sen entidades coma estas pasaría inadvertido.

Para todas esas persoas que teñen vivido en primeira persoa a Festa das Letras Galegas en moitas das súas edicións, un concerto folk, unha actuación de Carlos Blanco antes de que os monólogos fosen un invento da tele, a proxección dunha película nun galpón, unha Escola de Verán polos cabanotes e baixos da veciñanza, unha homenaxe ás orquestras da comarca de Ber-

gantiños, unha regueifa, unha ofrenda floral a Eduardo Pondal, unha sesión do Simposio Pondaliano, unha comida cos artesáns, unha conversa con Manuel María, unha partida de tute na Casa dos Veciños, un baile nun día de tronos... todo o que se poida dicir sempre será pouco.

NOVOS TEMPOS, NOVOS RETOS

Na actualidade a nosa realidade sociodemográfica conta con debilidades polo gran envellecemento da poboación e a falla de emprego para a xente nova, reclama actuacións urgentes e innovadoras nas que o noso patrimonio arquitectónico ou natural xoguen un papel central. Contamos coa fortaleza da nosa situación entre os principais portos de Bergantiños e a un paso das cidades da Coruña e Compostela. O camiño dos Faros percorre quilómetros da nosa parroquia. Temos importantes recursos patrimoniais que propician unha interesante oferta turística. Dos espazos da vella reitoral deberán saír os proxectos que empurren as nosas fortalezas. A Casa dos veciños deberá acoller novos usos cunha fundamental transformación en espazo interxeracional de: albergue, coworking, Casa do Maior, aloxamento das diferentes agrupacións musicais que convivimos na Aldea, e espazo de lecer.

Cómpre recorrer ao estudo realizado hai uns anos pola Fundación Juana de Vega co apoio da Consellería de Medio Ambiente, que marca as innumerables posibilidades de recuperación agrícola, a recuperación dos nosos regachos troiteiros agora contaminados de zurro, as inmensas posibilidades do esteiro do Anllóns, as fermosísimas praias, a ani-

mación da ferverza da Brixería ou do castro de Cerezo, ou os camiños lendarios á sombra do poeta que conforman un abano de posibilidades que cunha atinada intervención e co noso aval de corenta anos pode supoñer un interesante reclamo.

Cómpre tamén a execución destes proxectos de futuro que realcen o patrimonio local e o orgullo de vivir ou investir na localidade. O incremento da oferta de emprego co fin de fixar a poboación nova a través de novas ou vellas fórmulas de empregabilidade. Insistiremos moito na implicación da poboación local nas diferentes actuacións: edificando con sentidiño, tratando axeitadamente os residuos, cunha agricultura e gandería con moita lóxica, coa recuperación de regachos, camiños e monte.

O aproveitamento dos recursos económicos e humanos, co apoio das diferentes administración que faciliten a rexeneración económica a través de diversas melloras, a formación da mocidade local ou a

que queira asentarse aquí para emprender a nosa transformación, sen esquecermos dunha boa estratexia de márketing, deberán supoñer a nosa consolidación como aldea das Letras, das Artes e da Vida.

CONCLUSIÓNS

A experiencia comunitaria, cultural e socioeducativa da Aldea do Couto condiciona a calidade de vida e o desenvolvemento persoal e do contorno. Polo tanto, a educación e a cultura preséntanse como fac-

tores de cambio e elementos fundamentais para a transformación da veciñanza.

Á vista desta experiencia, concluímos que o traballo comunitario-asociativo conta con multitude de oportunidades de aprendizaxe e formación para todas as persoas que forman parte desa realidade e que lle permite adquirir e actualizar os seus coñecementos, aptitudes e competencias de forma continua. ■

PUBLICIDADE

Poética musical
Ígor Stravinski

Introdución, tradución e notas
Javier Ares Yebra

STRAVINSKI

AS CÉLEBRES CONFERENCIAS EN HARVARD E
A SÚA CONEXIÓN COA CULTURA GALEGA. UN
TRABALLO DE JAVIER ARES YEBRA.

EDITORIA
alvarellos

EN GALEGO

WWW.ALVARELLOSEDITORA.GAL